

Természeti és társadalmi tényezők kapcsolata az Erdélyi-szigethegység területén

Telbisz Tamás¹, Imecs Zoltán², Mari László¹, Bottlik Zsolt¹

¹Eötvös Loránd Tudományegyetem

²Babes-Bolyai Tudományegyetem

A természeti és társadalmi tényezők összefüggését az Erdélyi-szigethegység példáján vizsgáltuk térinformatikai, statisztikai módszerekkel. A vizsgált terület 16 730 km², 1381 településsel és 780 000 fő lakossággal. Vizsgálatainkhoz az SRTM digitális terepmodellt, CorineLandCover adatokat és román adatbázisokat (geológiai, topográfiai, talaj térképek, népszámlálási adatok) használtunk. Bár mentális térképünkön az Erdélyi-szigethegységben a karsztvidékek igen jelentős helyet képviselnek, valójában a geológiai térkép alapján az elemzett területnek mindössze 6%-át alkotják a zömmel mészkőből és dolomitből álló területek. A karsztvidékek mentális túlsúlyát a turisztikai szempontból értékelhető természeti látványosságok relatíve magas arányával magyarázhatjuk. Ugyanakkor a népesség elhelyezkedése szempontjából fordított a helyzet, a karsztvidékek népessége az Erdélyi-szigethegység egészéhez viszonyítva még a terület-arányt sem éri el, mindössze 1%-ot jelent. A karsztok alacsony népsűrűsége szinte valamennyi magassági kategóriában érvényesül, tehát ez nem egyszerűen topográfiai, hanem litológiai hatás is. Ezt a litológiai hatást több tényezőre is megvizsgálva megállapíthatjuk, hogy elsősorban a negyedidőszaki, és relatíve a harmadidőszaki kőzetekből álló térszíneken van magas népsűrűség (204 fő/km² ill. 36 fő/km²), míg a többi kőzetcsoporthoz képest jóval alacsonyabb (8,5-16,5 fő/km²), és ebbe az intervallumba esik a karsztvidékek átlagos népsűrűsége (11,8 fő/km²) is.

A domborzat erős, bár nem determinisztikus hatást gyakorol a népesség elhelyezkedésére, amit 0,8 feletti determinációs együtthatók igazolnak: a népsűrűség exponenciálisan, a jellemző településméret logaritmikusan csökken a t.sz.f. magasság függvényében. Ugyanakkor a település-hálózat igen nagy eltéréseket mutat, és a szigethegység szívében, a Mócvidéken egy rendkívül nagy település-sűrűségű régió alakult ki viszonylag nagy t.sz.f. magasságban. Megvizsgáltuk továbbá néhány összetettebb társadalmi mutató (pl. iskolázottsági szint, nemzetiségek elhelyezkedése) és a magasság kapcsolatát is, melyekre szintén gyenge, de statisztikailag szignifikáns összefüggéseket kaptunk.